

Uczeń z dysleksją na lekcjach języka obcego

*"Kiedy naucza człowiek roztropny,
prowadzi uczniów, ale nie ciągnie za sobą;
przynagla, żeby podążali naprzód lecz nie
stoi nad nimi, otwiera przed nimi drogę,
ale nie wiezie ich do celu (...) jeśli jego
uczniowie zapragną myśleć samodzielnie,
wolno nam będzie nazwać tego człowieka
dobrym nauczycielem."*

Konfucjusz

Do szkoły trafia ostatnio coraz więcej uczniów z opiniami o różnych dysfunkcjach. Poradnie psychologiczno – pedagogiczne wystawiają te dokumenty, określając różne obszary, w których uczeń powinien być traktowany inaczej. Powinniśmy przyjrzeć się tym dokumentom uważniej i rzeczywiście dostosować kryteria i sposoby oceniania do uczniów z dysleksją. Nie można traktować zaleceń fachowców jako „dopust Boży”. Dzieje się tak często, gdyż uczniowie z tym problemem - co można w praktyce łatwo stwierdzić - mają już duże braki z wcześniejszych etapów kształcenia. Nauczyciele, którym sprawiał kłopot uczeń z „defektem”, do którego należało podejść indywidualnie, nie zachęcali go do pracy, nie mogli więc oczekiwać dobrych rezultatów. Brak postępów obniżał u takiego ucznia motywację, rodził nieporozumienia, posądzanie o lenistwo i bezmyślność.

Długotrwałe niepowodzenia szkolne sprzyjały przyjmowaniu postawy niechętej wobec szkoły, przedmiotu i nauki, a brak sukcesu utrwalił niską samoocenę i mógł doprowadzić do zaburzeń emocjonalno-motywacyjnych.

Ogromne znaczenie w pracy z uczniem dyslektycznym ma więc motywowanie go do wysiłku i chwalenie nawet najmniejszych sukcesów.

I. Rodzaj trudności – dysgrafia i dysortografia

Trudności te można przezwyciężyć przez:

1. Podawanie niezbędnej wiedzy z zakresu ortografii w sposób uporządkowany (podać zasady czytania, zapisu; jasno, z przykładami)
2. Systematyczne doskonalenie umiejętności korzystania z reguł ortografii danego języka obcego (pytać, zanim uczeń napisze, o regułę, o podanie wyjaśnienia dotyczącego pisowni)
3. Utrwalanie obrazów wzrokowo-ruchowych wyrazów (np. przez „pisanie” palcem w powietrzu pewnych słów, wyrażień).

Z uwagi na indywidualne możliwości percepcyjne ucznia z dysfunkcjami grafomotorycznymi należy w procesie kształcenia uwzględnić zalecenia do pracy z dyslektykiem.

- Nauczanie dyslektyków powinno być prowadzone w oparciu o indywidualne zalecenia uwzględniające tempo uczenia się, konieczność wielokrotnego powtarzania materiału (uważnie przeczytać opinię, zanotować sobie zalecenia we własnym notatniku).
- Dyslektyk powinien siedzieć blisko nauczyciela, by skorzystać z jego pomocy w razie trudności przy opanowaniu materiału i wykonywaniu zadań (nauczyciel ma wtedy szansę zaglądania do prowadzonych notatek przez ucznia, pomagania mu, korygowania).
- Dyslektyk powinien być odpytywany głównie ustnie.

- Prace pisemne powinny być oceniane pod kątem merytorycznym (treść, wiedza, stylistyka, kompozycja). Poprawność ortograficzna - oceniana jakościowo, jako ocena opisowa. Może to odbywać się w ten sposób, że nauczyciel podaje liczbę błędów (np. zaznacza na marginesie kreską), a uczeń ma obowiązek odszukać je i opracować w sposób wskazany przez nauczyciela. Regularna kontrola ilości błędów ortograficznych pozwala stwierdzić sukces ucznia lub brak efektów pracy.
- Nie obniżać ocen za „brzydkie” pismo przy dysgrafii. Pozwolić dysgrafikowi, gdy pismo jest mało czytelne, korzystać z komputera np.: przy odrabianiu prac domowych, dyslektykowi - z magnetofonu lub dyktafonu.
- Zachęcać do stałego używania słownika ortograficznego, również obcojęzycznego, który zawsze powinien znajdować się na ławce dysgrafika.
- Ograniczać odpytywanie z głośnego czytania przy całej klasie. Rozumienie tekstu sprawdzać odpytując ustnie po przeczytanych cicho fragmentach.
- Ze względu na wolne tempo pracy należy, na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, wydłużyć czas przeznaczony na pracę pisemną czy wykonanie innych czynności, dostosować czas trwania ćwiczeń do możliwości ucznia.
- Stosować zasadę stopniowania trudności przy jednoczesnym systematycznym utrwalaniu prawidłowych umiejętności i likwidowaniu niekorzystnych nawyków w czytaniu i pisaniu.
- Stosować nauczanie polisensoryczne, angażować jak najwięcej zmysłów (wzrok, słuch, dotyk), szczególnie do utrwalania wiadomości.
- Uczeń nie powinien być wrywany do natychmiastowej odpowiedzi, należy mu dać czas do zastanowienia się.
- W przypadku rozpoznanej osłabionej funkcji pamięci należy dać uczniowi dodatkowy czas na nauczenie się pewnych partii materiału lub zadawać mniejsze partie.
- Dyslektycy są często męczliwi, należy stosować przerwy lub inny rodzaj aktywności.
- Mobilizować ucznia do pracy przez stosowanie różnorodnych ćwiczeń.

Warunkiem brania pod uwagę tych zaleceń przez nauczyciela jest stwierdzenie, dysortografii, dysgrafii na podstawie badań i opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Niezbędnym warunkiem gwarantującym sukces ucznia z takimi zaburzeniami jest wykazywanie się przez niego systematyczną pracą w szkole i w domu.

Powinniśmy kierować procesem samokształcenia i samokontroli, wyrabiać nawyk pracy ze słownikiem i uzmysławiać praktyczną wartość korzystania z zasad i reguł ortograficznych.

II. Rodzaj trudności - dysleksja czyli zaburzenia czytania

Termin „dysleksja” pochodzi od greckiego słowa oznaczającego „trudności ze słowami”. Dyslektycy nie są w stanie prawidłowo przetwarzać informacji językowych i symbolicznych, co powoduje trudności w odkodowaniu sensu słów i symboli. Objawy dysleksji są różne, ale zazwyczaj polegają na trudnościach w wyszczególnieniu dźwięków w słowie, rozpoznawaniu rymujących się sylab, doborze właściwych słów i trudnościach w operowaniu liczbami.

Uczeń głośkuje lub sylabizuje, pomija fragment tekstu bądź czyta ponownie ten sam fragment. Dyslektyk rozumie lepiej tekst czytany powoli i po cichu niż głośno. Z powodu zaburzeń percepcji wzrokowej myli litery o zbliżonym kształcie np.: m.-n, l-t-ł, u-y, p.-b-d-g. Słabą pamięcią wzrokową uwarunkowane są trudności z przypominaniem liter rzadziej występujących lub o skomplikowanym kształcie np.: w języku polskim duże litery „H”, „Ł”, a we francuskiej kaligrafii „r” i „z”. Uczeń dyslektyczny czyta monotonicznie, nie potrafi modulować głosu, nie umie przeczytać zdań o innej intonacji niż zdanie oznajmujące. Charakterystyczne jest wolne tempo czytania, często słaby poziom rozumienia czytanego

tekstu, zmiana liter lub ich kolejności, opuszczanie liter. W związku z upośledzoną zdolnością określania kierunków dyslektyk może mylić linijki, opuszczać je. Zaburzenia te są szczególnie dokuczliwe w przypadku nauki języka obcego. Ale trudności w czytaniu często zmniejszają się lub ustępują. U wielu uczniów poziom czytania szybciej podnosi się, niż poziom poprawności pisania. Dlatego niezwykle istotną rolę odgrywa motywacja ucznia i systematyczność ćwiczeń oraz pomoc terapeutyczna ukierunkowana na typ zaburzenia.

- nie odpytywać głośnego czytania wobec całej klasy, by nie narazić dyslektyka na ośmieszenie
- stopień zrozumienia tekstu oceniać po przeczytaniu po cichu stosując np.: odpowiedzi na pytania, logiczne kończenie zdań na podstawie informacji z tekstu
- korzystać możliwie najczęściej z nagrań tekstów podręcznikowych, których uczeń słucha i jednocześnie patrząc w tekst czyta po cichu
- zaleca się słuchanie tekstów w domu
- relaks połączony ze zwiększeniem koncentracji uwagi- słuchanie tekstów z zamkniętymi oczami. Minimalizuje się przy takich ćwiczeniach bodźce zewnętrzne rozpraszające uwagę

Przy stawianiu wymagań wobec ucznia dyslektycznego kierujemy się jego faktycznymi możliwościami, a nie średnim poziomem wymagań w klasie.

Ocena powinna być zawsze opisowa, przynajmniej ustnie przekazana w ten sposób uczniowi; ocenie w formie stopnia powinien towarzyszyć komentarz z podkreśleniem tego, co uczniowi udało się osiągnąć.

Należy stosować oceny ze zwiększoną tolerancją dotyczącą poziomu wymagań (np. w testach zastosować łagodniejszą skalę, nie zmieniając pytań)

Ucznia z dysleksją oceniamy głównie na podstawie wypowiedzi ustnych, a prace pisemne – tylko na podstawie ich treści.

Uczeń dyslektyczny, o czym zdajemy się zapominać, ma kłopot w zakresie orientacji przestrzennej, mylą mu się pojęcia długości, szerokości, wysokości, stosunków przestrzennych, ma kłopot z określaniem kierunków na mapie, nie potrafi szybko czytać i szybko zrozumieć czytany tekst.

Zasady oceniania:

1. Czytanie

Nie wymagamy głośnego czytania indywidualnego przy całej klasie, chyba, że sam się zgłosi do czytania. Pytamy jedna z czytania, jeśli tekst miał być **uprzednio w domu przygotowany** na polecenie nauczyciela. (tekst nie może być zbyt długi).

2. Pisanie

Uczeń dyslektyczny może popełniać błędy nawet przy przepisywaniu z tablicy, z podręcznika. Oceniamy więc za treść, nie za formę (przy pisaniu twórczym) Ocenione może być np. zadanie odtwórcze, tzn. zapisanie przygotowanej przez ucznia w domu krótkiej wypowiedzi na zadany temat.

Ocena za pisanie powinna mieć mały udział w ocenie końcoworocznej.

3. Rozumienie tekstu słyszanego

Można np. przygotować test wyboru jedynej dobrej odpowiedzi do zadanych do opracowania przez ucznia w domu serii dwóch lub trzech krótkich dialogów. Gdyby uczeń miał wyjątkowo duże trudności, test można opracować w języku polskim.

4. Mówienie

Ocena tej sprawności powinna mieć większy udział w ocenie śródrocznej i końcoworocznej. Jeżeli bowiem nauczyciel naprawdę się zaangażuje w pracę z dyslektykiem, może od niego wymagać tworzenia nawet bardziej rozbudowanych zdań. Można wymagać też wyuczenia się na pamięć krótkiego dialogu, jednej roli, krótkiego wiersza itp. Ucznia należy wysłuchać, mobilizując do wysiłku, ale unikając porównywania z innymi.

Ocena za wypowiedzi ustne może być wypadkową za aktywność na lekcji (raczej zresztą rzadką) rozłożoną w czasie, za odpowiedzi na pytania stawiane całej grupie lub za aktywność w czasie pracy w grupie: symulacja rozmowy przez telefon, scenki).

Hanna Kurasińska